

Zelemi Ná-Góló Wooiti Sevei lóozeizuve ma woo mǎungiti

Góló Woo Zevei ǵa ga kidafaawu zeveri é Zeluzalame taa wolai ǵologolo fai zuǵulazu. Nui nii é Góló Woo Zevei ǵeai, tǎ bǎǵǎi é la bǎǵǎ lǎeni, kele Zuifu zeveri ǵe nui tanigaa ta keletien zeveri ǵe nui tanigaa laave da ga Zelemi ǵa é seveai. Tei sevei nii bǎezu é lo Zeluzalame ǵologolo fai va, keeve eǵe sevei nii zeveri kona undǎlugo puulǎsava maazu lǎzitai (586) vóluma, Zeluzalame ǵologolo siegi zu, aisa Yesu Kilista va zǎlǎ, kele keeve aisa kona undǎlugo kona puugo maazu lǎzitai (516) yeelugo, aisa Yesu Kilista va zǎlǎ, siegi zu Zeluzalame loga la volu, ta GALA sei velei laalao siegi zu. Keeve eǵe nui nii é sevei nii ǵeai, é ǵeni vulua Zeluzalame ǵologolo siegi zu, kona undǎlugo kona vuulǎsava maazu lǎzitai (586) ma, aisa Yesu Kilista va zǎlǎ.

Góló Woo Zevei zu ná pe soolei ǵa é dǎezu Zeluzalame ná-faa zu. Anǎe ni Babilǎne ǵǎǎ bǎǵi ǵa é lǎni Zeluzalame, é ná ǵologolo, Góló Woo Zevei zeveri nui ǵe naama vai ǵeeve, tǎzei GALA ná-tukpǎǵaalevei ǵa é Zuda yooi ma (1:12). GALA ge Zuda loǵani ga Babilǎne nuiti dǎǎ vai zooi zu. Kele naa pe su, Góló Woo Zevei zeveri nui ǵi ge looni GALA ná-woǵeǵiladai zu. Ná-ziiǎǎǎi zaama, é ǵeni ma: «Ǵǎǎǎ GALAGI zu la ǎǎǎ ga ná-woǵeǵiladai, kwe ge la ná-maawǎǎǎi va» (3:22). Naa vóluma seve ǵaabelage ga GALA falii nii a ke GALA ge Zuda ze

volu ga pagɔ.

Unsosu^{ve}

1. Soolɛi tɔzei GALA ná-tukpɔgaalevei é ná-nubuseiti daalɔɔma, ta Zeluzalɛme ɔologolo fai (1:1–2:22).
2. Sevei ɔee nui ɔi ge looni GALA ná-woogɛɔɔladai zu, ta é naa ná-kpɔbai valini (3:1-66).
3. Zuda nubuseiti ta-maanɔɔ wolai ma zoolei (4:1-22).
4. GALA falii Zuda yooi zeɪ vai zu volu ga pagɔ (5:1-22).

Zeluzalɛme, eɔe poanzai ti ɔelɛai ba

¹ Ee! Wele tɔ ɔila ba gaaleidai,
taa wolai nii nubusei mɔinni su!
Tɔɔɔɔfulani ziiiti saama,
wele, é ɔea eɔe poanzai.
Mɔungi, é ɔeni ga masa anzanui zou zeveiti unda,
tɔ ɔa niina é duɔla wotiiti kpein keɛzu.

² Toɔa niizu ɔɔbi ɔa piin,
gaazudeiti ta yeizu komagaveti.
Niiti kpein ti ɔeni ga ná-weɛinti,
ti taɔila kpalaɔ ge la gaanɛɛɛzu.
Bɔɔlaiti pɛ ti woyani,
ti pɛ ti ɔe niina ga sili nuiti.

³ Zuda nuiti ti lia zou ɔili su,
ti ɔɔlaɔ vɔluma ga nimizai ta duɔlai.
Wele ba, é zeini zii ɔiligiti saama,
é la ziilei sɔɔɔsu.
Kpɛɛ nuiti ti yeezeelia ma
kidaaviligiti saama.

⁴ Siyɔn veleiti ti la ɔɔbi zu,
mazɔɔɔ nu la mɔ vaazu ná, fetiiti su.

Ná-pələla bogiti pɛ ti ɣologologa,
ná-zalaɣa ɣula nuiti ta kpalagi wosu,
ná-anzalopoiti gaazuɣɪlɪvɛ,
naa pɛ ka ga ziiɓɓɪ Siyɔn vɛ.

⁵ Sili nuiti ti vɔniga ma,
sakpeɲɔɣɔiti ziileida.
Mazɔɓɔ Ƴooɣɔ GALAGI ziiɓoolɛa
ná-to kologologiti mɔin vai zu.
Ná-doungoiti ti lia,
sili nuiti ti ti ɓ duɗlai zu.

⁶ Siyɔn nuɓuseiti ti valaga
ta-ɭɛbiyaiti pɛ ma.
Ta-ɣundigɪ wolaiti kɛvɛvɛ eɣɛ dopaiti,
ti la mɔ ani nɔpɛ sɔɓɔni, ta mi,
ti ɗa li ga ɓizaa, zɛbɛ la mɔ ti ya,
ti va ɣula dosoi ya.

⁷ Ná-maanɔɣɔ voloiti su, voloi é ɣɛni levetevɛsu da,
Zeluzalɛme ɣɪ ge loa
nii kpein su
é ɣɛ ga zeagɔli pagɔiti mɔungi.
Siɛgi zu ná-nuɓuseiti ti ɓɔni la sili nuiti zeezu,
nu la ná a ɓɔ ti va,
sili nuiti ti ɣɛni ɲɛɣɣulazu su,
tɔɔzei é ɣologologa.

⁸ Zeluzalɛme ná-kotoi wola zeizeida ɣoozu,
naa ɣa é kɛa é ɣɔɔɔa.
Niiti kpein ti ɣɛni maamusezu,
naati ta niina suvɛzu, ta ɣɛna kabei ɣaa.
To ɓɔɣɔi, toɣa kpalagi wosu,
é ɗa ɣula volu.

⁹ Ná-alu kaa ɲamai ma ɣɔɔɔi vogiti ta ná-segeiti su,
é la ɣɪgaizieni gaabelazu vɛ zu,

ná-tooi ǵulavɛ filiba,
 nu la koba, é va tɛnɛ.
 E ǵɛ ma: «Ǵooǵo GALAGI, wɛɛ ná-nimizai va,
 wɛɛ vɛlei sili nui pile sɔlɔɔsu la.»

¹⁰ Sili nuiti ti yeevɛa
 ná-naavoloiti ma mɛɛ.
 Tɔ ɔǵɔi zii ǵiligiti kaani,
 ti lɔ ná-seizu ɲadegai zu.
 Kɛɛ tɔun, Maligii, è tɔ seini ma,
 ga ti mina ǵɛ ɗa-ǵaalebai zu.

¹¹ Ná-nubusei pɛ ka balasu,
 ti ɗa daamianigi ǵaizie,
 ti ti-yeaǵɔli pagɔi pɛ fea daamiani fai zu,
 nii a kɛ ti yiila.

«Pɛtɛ, Ǵooǵo GALAGI, wɛɛ,
 vɛlei wɔnzɛǵɛai la!»

Zeluzalɛme ná-gəlb wooi

¹² «Wɔiti pɛ wo levesu vɛ vɛlei, niima maanɔǵɔi la
 zeelini wo ma.

A wɛɛ, wo ǵida bu,
 nu nɔpɛ ná-taɓa la dɛ zeelini nii zu,
 nii gè sɔlɔɔsu,
 nii Ǵooǵo GALAGI daa mà,
 ná-ziiǵaawana wolai ma voloi.

¹³ E abui yeida, é zeǵɛ geezuɛ,
 é va, é lɔ kpùsɛi zu.

E baliiti tɛa tùǵɔ,
 é tòkaga ga pòluɛlei.
 E ɓeteɛɛa bà mɛtu,
 ma zeeɓɛi ǵa bà yeenɔpɛ.

¹⁴ Zeei ná-tɔ koloǵologiti gilia ba,
 ti laani ɔǵɔ maazu eǵɛ galui,

ti lɛ, ti zei kəbu.
 Maligii sɛbei zuzaa,
 ɛ dda sili nuiti zeezu,
 niiti gɛ la zooga faa nɔpɛ kɛɛzu ga tiye.
 15 Maligii na-salavusu gɛzeiti kpɛa,
 niiti ti gɛa nɔn ba.
 E salavusuiti tolīga ddaalɔɔma,
 nii a kɛ ɛ na-nu niineiti suɔɔɔɔɔɔ.
 E suɔɔɔɔɔɔɔɔ, nɛi gɛ ga Zuda na-Siyɔn,
 ɛɛ nu a leezen vu kɔɛi zu.
 16 Naati pɛ faa ɔa gɛ wɔɔzu su,
 gaazudɛi pɛ ge vua,
 mazɔɔ gaanɛnɛ nui maagooza ba,
 toɔa a la ziila.
 Dɔinti pɛ ti ɔaalɛida gola,
 tɔzei sili nui zobo zɔɔga.»

17 Siyɔn yeelɛni geezu,
 nu nɔpɛ ge la gaanɛnɛni.
 Gɔɔɔ GALAGI na-devei ɔa
 ɛ Izilayɛle zeinɔɔɔiti kɛa ga sili nuiti.
 Zeluzalɛme gɛa
 ti ɔaazu ga kɔzɔba anii.

18 «Gɔɔɔ GALAGI zɔlegɛ, ɛ naa gɛ,
 mazɔɔ gɛ la ɔɔɔni na-deveiti bɛ.
 A woilo, nuɔuseiti pɛ,
 a na-kpɔɔiti pɛɛ!
 Dɔn beaiti ta dɔn lakpagiti
 ti lia duɔlai zu.

19 Gɛ woɔɔulani nɛɛnɔɔɔiti ma,
 kɛɛ ti yaavani.
 Na-zalaɔa ɔula nuiti ta na-kɛwolaiti

ti zaani taazuve,
 ti ye daamiani gaizie vai ma,
 ti va zebe zoloo volu.
²⁰ Gooḡo GALAGI, nà-kpɔbi vete!
 Kòozuve gea nɔ yupuyapa,
 ziiḡolba kòozu,
 mazoloo gè kololalai geeni gola.
 Boḡa zɔkpɔi ḡa bàlasu dòinti ma etea vele,
 pɛlɛwu vele, eḡe nɔ nà ḡe saai ḡoḡi ḡoba.
²¹ Ta kpàla gooiti menisu,
 nu nɔpe ge la gàanɛɛɛzu.
 Sili nuiti pe ti nà-maanḡḡo vai zugwɛɛga,
 é nɛɛni ti ve gola ga è naa zeini mà.
 Foloi è ma vaa woni, è vaa la,
 nii é zeini mà, ti naa ḡeḡalai zoloo!
²² Wɛɛ fɔɔn ta-zupɔuyai va,
 è ti zo da
 eḡevelei è sòni da
 nà-to kologologiti faa zu!
 Wɛɛ, nà bàlasu nɔ ḡo,
 zii ḡana wana.»

2

Zeluzalɛme taai
ta GALA sei vele ti ḡologolo fai

¹ Ee, Maligii ná-ziiḡaawanai zu,
 é Zeluzalɛme maalḡḡua ga tonaḡiingi!
 E Izilayeɛ ná-ɛbiyai ḡulaa geezuve,
 é pili ya zooi ma!
 Siɛgi zu é yiiḡaawanani la Siyɔn laalḡḡoma,
 é yeemani ga ná-kḡḡoloma anii nɔ ve.
² Maligii la maawɔingɔaa geeni,
 é Zakḡbe ná-peɛyeḡeiti pe kpɔleni.

E yeni ná-ziiḡaawanai zu,
 é Zuda laa wolaiti pɛ koloḡolo, siḡigi ti ma,
 é masadai ta ma ḡundiḡiiti puuni ya zooi ma,
 é ɓaaḡula ti ma.

³ Ná-ziiḡaawana wolai zu,
 é Izilayeɓe ná-zobogi pɛ koloḡoloni.
 E ɓoḡo zoni, é la ti maaloboni
 sieḡi zu ti zili nuiti ti ɓaani la.
 E abui ḡaazoga ná-nuḡuseiti pɔ bɛ,
 naa ti-maḡoolii pɛ galani.

⁴ E ná-mɛɛin zumɛɛnga eḡɛ nu zili nui,
 é zeezai ɓɛɛ ma ga é ɓa pili.
 E ɓoḡo ɓɛ ga gi zili nui ɓɛ,
 é naa kpein paa, nii nu ḡaazu ḡɛa ḡulazu ba.
 E ná-ziiḡaawanai ɓua eḡɛ abui
 Siyɔn GALA sei ɓɛɓi ma.

⁵ Maligii gi zoni eḡɛ gi zili nui,
 é Izilayeɓe ɓɔleni
 ta ná-pɛɓe ɓapagiti pɛ,
 é ná-siḡigiti golowolo,
 é ziiḡoolɛi ta kidaaviligi lo
 Zuda nuḡuseiti su adave pɛ.

⁶ E ná-kpelei ma zasai ḡatani,
 ná-gaaleba wosuɓe ná ga sei ɓɛɓi, é miná
 ḡologoloni.

Siyɔn, ḡooḡo GALAGI zeemai woni
 feti voloiti ma ta dooḡo foloiti.
 Ná-ziimaleɓei ma yiiḡaawanai zu,
 é ɓaaḡulani masagiti ma ta zalaḡa ḡula nuiti.

⁷ Maligii la mɔ ná-zalaḡa ḡulazuɓe ɓɔ,
 é ḡɛɛa sei ɓɛɓe naḡegai ɓa,
 é zení ná, é loo sili nuiti zeezaama,
 Siyɔn ɓɛɓe ɓapagiti ma ziiḡigiti.

Ti-wooi ga gʷulazu Gooḡo GALAGI zeɪ vɛɛɪ wu
eḡe fɛti voloi.

⁸ Gooḡo GALAGI deveni
ga é Siyɔn zigʷigiti golo.
E galui laani ma, gaa va ḡe sɔli,
é la inɛinɛni ga golo vai.
E sigʷi felegɔi pɛ doḡani,
tama ti felegɔ pɛ ti ḡoloni.

⁹ Taai laavɛ ma bogiti ti vua ya,
é ma zoḡḡigiti suḡulukpuluni.
Ná-masagi ta ná-kundiḡiiti ta zii ḡiligiti zeezu,
to ge la mɔ ná.

Anɛɛ ná-GALA goo wo nuiti
ti la mɔ kulakɛɛma zoḡɔsu Gooḡo GALAGI ya.

¹⁰ Siyɔn nuḡuseiti ta-ḡɛwolaiti
ta zeini zooi ma, ti maagɛ kpɔ,
ti fuɸiligi vu tɔungi ma,
ti saa wɔɔ wo seḡeiti too ḡɔba.
Zeluzalɛme anzalopoiti
ti unpilega zooi ma.

¹¹ Gàazuḡɛzeiti ti ɔɔɔa ga ḡɔɔi,
sàsɔ ḡana ɔali,
kito nɔpɛ ge la mɔ bè,
é lo maanɔḡi va é zeelizu nà-nuḡuseiti ma,
tɔzei jiimiḡɔlegiti ta dounḡo vɛɛvɛlegiti ta zaazu
ga kpɔɔle wɔin
taazuɛ peleiti su.

¹² Dounḡoiti ti ḡa ḡe ti-leeni ma:
«Mini ḡa ani ná nu mi ɔaa nu kpɔle?»
Naazu ti ḡa ḡe yɔḡḡe, eḡe nuiti ti maawanaai
taa zaamavɛ peleiti su,

ti-yii loozu niina
ti-lee yeelokoiti su.

¹³ Zeluzalɛme, gè la kwɛɛ nii nà bo è ma,
è ɣɛvelei la ɣulani ga taɣili nɔpɛ nɔnɔ!
ʔɛ ná-faa ɣa nà bo è ma, gè è ɣaanɛɛnɛ la,
Siyɔn nuɓuseiti?
Mazɔɔɔ ɗa-nimizai zuwɔɔɔɔɔ ɛɣɛ kpoloɗɛi,
ɓɛ ɣa deɣɛmu a zoo é è ɣɛɗɛ?

¹⁴ ʔa-ǴALA goo wo nuiti ti ɣɛni è ɔɛ
ga zɛɛ wo nuiti nɔ.
Ti la ɣɛni ɗa-vaagaaaza golai ɣulani keɛma è ɔɛ,
nii a ke è mina li duɔlai zu.
Ti ɣɛni kulakeɛmaiti kaazu è ɔɛ,
ti ga zɛɛ ɓɔɛiti, ta yaava vaiti nɔ.

¹⁵ Ƴɔiti pɛ ti levesu náɔɛ
ta yealoɣazu ma tɔɔzei è ɣoloɣologa,
ti ɗa foei ɔɛ, ti ɗa tɔungiti ɲiikpi
ga ti ɲɛɣɣula è zu, Zeluzalɛme:
«Taa wolai ɣa nɛi, ti ɣɛni tolistu ga
pagi daazeeliai, eteai pɛ ná-koozunɛɛi?»

¹⁶ Ƴ zili nuiti pɛ
ta laalaosu è laaloɣɔma,
ti ɗa foei ɔɛ, ti ɗa ɲiigaiti siɛ ga,
ti ɗa ɣɛ ma: «Gi kpɔlea!
Zaa voloi ɣa gi ɣɛa maaɓɔunsu,
gi yeezeelia ma, ɣá ga ka.»

¹⁷ Nii Ǵooɣɔ GALAGI a bo, naa ɣa a ɗa ke,
toɣa ɗa daawooi ɔile su
nii é boni kaite wɔɔwɔɔɔ,
é goloni, maawɔingaa la su.
ʔa-nimiza vai ɣɛa ga è zili nuiti ta-ɣoozunɛɛi,
é è-zakpeɲɔɣɔiti ta-wasogi wɔɔɔa.

18 Nuḅusei bain gooi ḡa lɛɛzu Maligii ɔɔ pelei.

Siyɔn zigigi,

ḡe è-ḡaazude boigi va,

é vu folo ɔɛɛ kpidi va.

Mina lago pa doogɔ,

maaleve mina ḡe ḡa-wɔɔi va.

19 Wuzegɛ, è maanɛɛnɛi wo kpidii,

lɛɛi ḡilagilagi pɛ tɔɔzeizuvɛ!

Kula yiimavɛ

Maligii ḡaazu.

Yeezei bɛ ga maanɛɛnɛi

è-lointi zɛnvui vaa zu,

ti zaazu niina ga pului

koi yɔḡɔzu vɛlei pɛ su.

20 Welɛ, Ḡooḡɔ GALAGI, pɛɛ

niiti è ti zosu ḡana!

Anzanuiti ta zoo nɛi ti ti-lointi mi,

niiti ti ti zogai ḡoozu, ti nɛai ti ɔɛ?

Nu ḡa zoo nɛi é ḡa-zalaḡa ḡula nuiti ta GALA goo
wo nuiti paa,

Maligii è zeɛ ɔɛɛ ḡadegai wu?

21 Doungoiti ta nu wɔɔiti

ta vuuni zooi ma taazuve ná pɛ.

Doun anzanuiti ta doun zunuiti ta laani

boḡa zɔkpɔi laavogi ti va.

E ti vaani ḡa-yiḡaawana voloi,

è ti ḡḡaaleveni, maawɔingaa la su.

22 E dùaba nuḅuseiti toliga mà,

egɛ fɛti volo.

Ḡooḡɔ GALAGI, ḡa-yiḡaawana voloi,

fulu nu la ḡulani, ḡaa pela geɛ.

Dointi ḡè ti nɛɛni ɔɛ gola, ḡè ti ḡula su,

sili nui ti pe undaaviliga.

3

Kidaavili golai, ta kito kitei ma ungi

¹ Nà ga zunui nii unfegi zeeliai ma
Maligii ná-ziiḡaawana ḡakoi ya.

² E liini ga ze, gè siei wo
kpidii zu, wozakala su la de.

³ Nà nɔ yeenɔpe nɔ
é yeei vɛɛzu bà.

⁴ E mà zuai vɔɔni su ta kòlɔgi,
é mà ḡaeiti galeḡale.

⁵ E koozuviligi ta kpɔlɔi
latini mà eḡe siḡigi.

⁶ E dɔɔni kpidii zu
eḡe nuiti ti zaani kaite.

⁷ E màalatini ga gè mina ḡula,
é màavelevele ga yɔlɔḡɔiti, ti ḡa kàta.

⁸ Gè ḡɔlɔa ga kpeei loa, gè kpɔbai ḡaizie,
é pele leveni nà-maanɛɛnɛ wooiti pe tuḡɔ.

⁹ E pelei laaḡuluga tùḡɔ ga kɔtu zigiḡiti,
é nà-peleiti seḡeni ma.

¹⁰ E ḡeni bè ga file zuai, é zeì tùḡɔ,
ḡaa zalai é bɔḡɔ maalɔḡuai.

¹¹ E sèḡea pelei va, é bàlivali,
é fàlibo, é kè ga zou vɔɔi.

¹² E ná-mɛɛin zumɛɛnga,
é tete mà, ga é pili mà.

¹³ E sàamave zuvoloni ga
ná-mɛɛinti pe.

¹⁴ Nuḡuseiti pe ta peḡḡulazu sù,

ti da dàalɔ guyei zu yeenɔpɛ.

15 E kògi zulaave ga ani wanaiti,
é ani wanai ɣɛni ga nà-kpɔle dɛi.

16 E nligaiti gaɔgaleni ga naɣae numagai,
é zuvui zie mà nɛɣɛlin.

17 E ziileigi ɣulaa zèa,
gè yeema undaanɛi ma.

18 Gè ɣɛni ma: «Kito ge la bè,
kɪ ge la mɔ loni ɔɔɔɔ GALAGI va!»

19 Ee! ɔize nà-nimizai zu ta nà-kpɔɔi,
toɣa ga anivebei ta ani wanai gè ɔɔɔɔ zu la.

20 Kɪ ka su, gè la yeema ma ɔɔ,
toɣa ɔɔ zu ga ze.

21 Kɛɛ wɛɛ nii gè pɔ gè da ɣisɛ su zɪimavɛ,
wɛɛ nà-kitogi ma ungi va:

22 ɔɔɔɔ GALAGI zu la ɔɔɔa ga ná-woɔɣɣiladai,
kwɛ ge la ná-maawɔingai va.

23 Toɣa da ti niine sobu-o-sobu.

Ee, ɔɔɔɔ GALAGI, da-woɔɣɣiladai wola wɔɔɔɔ!

24 Nà bosu, gè ɣɛ ma: «ɔɔɔɔ GALAGI ɣa ga nà-
naavoloi,
naa ɣa é kɛɛ zu kɪgi logai ba.»

25 ɔɔɔɔ GALAGI laaveɣe ga nuɔɔɔɔlai naama nui
vɛ nii é ɣitosu ba,

ta zɔi é gaavotesu ma.

26 Page nu maɔɣe kpɔ,

é ɔɔɔɔ GALAGI ná-unmɔɔ fai maaɔun.

27 Page nui ma è yeezei faaɔaagiti bu

è ma nu niinelai zu.

28 E zeɪ yɛ, è ɣaalɛi,

mazəbə naa ɟa deveai è ma.

²⁹ E maayei, è laa lo fufiligi zu,
kito ka naa zu tanisu!

³⁰ E ɟomagi ve è woizuloɟa nui ya,
è bəɟə ye ná, ɟaaɟula è ma.

³¹ Mazəbə Maligii la ɖa ga nu viliga ya
é va yeſu ɟə.

³² Kele ni a nu ɟaazuɟili vai ɟeena,
toɟa maawəingai ɟe,
é zoloo ná-woogɛɟilada wolai ma.

³³ Mazəbə ziima la de ga é va nuɓuseiti unfe,
é va ti bəlo.

³⁴ Siegi zu ti ɟəɟəlosu da
zooi zu ɟasoa nuiti pe ma,

³⁵ siegi zu ti leɟezu la GALA su, nii é Anii-Pe-Unda,
ti kakama vai ɟe ga nuiti,

³⁶ siegi zu ti nui ta ná-tukpəi maavesu da,
Maligii la ɖa ga naa ɟaa ɟaa?

³⁷ Be ɟa a wooi wona, su vaiti ta ɖa ɟe?
Maligii laade é va ɟe devei wosu ɟaa?

³⁸ GALA nii é Anii-Pe-Unda, naa laawooi laade
fai pe ge ɟulazu su, maanəɟəi ta undaanɛi?

³⁹ Leeni vaa zu nuɓusei a kpee loo, tama é vulua?
Ese ge kpee loo ga ná-kotoiti faa.

⁴⁰ De ɟida de-zie veleiti bu,
de ɟale ma, de va ɠooɟə GALAGI ɔə.

⁴¹ Ade GALA fali ga yii pe, de yeeiti te
GALA pə pelei é geegəlogi zu.

⁴² Gi ɖa-logiti koloɟoloni, gi ɟakani!

Da ma, è la ɟɛni gi zuvaayɛni!

⁴³ E ɓɔɟɔ maagɪlini ɗa-yiɪɟaawanai zu,
è vilɛni gi volu,
è gi vaa, è la gi maawɔingʁani.

⁴⁴ E ɓɔɟɔ maalɔɟuni ga tonaɓiingi,
gá-GALA fali wooiti ti va zeeli è ma.

⁴⁵ E gi ɟɛɛni ga kawai,
kava luulaai nuɓusei zɔiti saama.

⁴⁶ Gi zili nuiti ta laalaosu
gi laalɔɟma.

⁴⁷ Gɔnɔi yɛga duai ma ta gaazulatigi,
ta faa zuɟologologi, ta faaɓalakalagi.

⁴⁸ Gàazudeiti ta vuuzu eɟɛ kɔtudeiti
nà-nuɓuseiti ta-vaaɓalakalagi maavele ma.

⁴⁹ Gɔlɔɗɛi ɟa gàazuɓɛti, maaleɓe la ba,
ti la looɟosu ɟɔ,

⁵⁰ eyɛsu Ɔooɟɔ GALAGI yɛ geezuɓɛ,
é maayei, é wɛɛ, é ka.

⁵¹ Nii é zeelizu nà-taazu anzalopoiti ma,
naa ɓɛɛ fai ɟa kpɔlɔzu gola.

⁵² Ta pòlu, ti ɗa kpè eɟɛ wɔni,
ti ga sili nuiti, un ge la ba.

⁵³ Ti mà vului looɟua zeɟezaɟai zu,
ti kɔtu wolai la màazu.

⁵⁴ Ziei lɛɛni, é ɓude nɔungi maazu,
gè ɟɛni ɟɛɛzu: «Ùndaaviliga!»

⁵⁵ Ee, Ɔooɟɔ GALAGI, gè yɛni zeɟɛ ɓomaɓɛ,
gè wooɟula è ma.

⁵⁶ E nà-kpee wooi mɛnini:

«Mina woi zeŋe kpàla gooiti ma, ta nà-kidaavili
kpeeiti!»

⁵⁷ Voloi gè woogulani la è ma, è maaɓuɗani bà,
è ɗeni mà: «Mina lua!»

⁵⁸ Maligii, è màavaawoga,
è zènvui unmooga.

⁵⁹ Gooɗo GALAGI, è kakama vai ɗaa ti keai ga ze,
nà-tukpɔi lo bè.

⁶⁰ E peɗega velel ti potokulai ɗeezu la ze,
ta ta-yaava vaiti pe dàalɗoma.

⁶¹ Gooɗo GALAGI, è ta-ɓoomu gooiti pe menini,
ta ta-yaava vaiti pe dàalɗoma.

⁶² Sili nuiti ta-ɓɛzuɗulaiti ta ta-ɗisiɛiti,
naa pe ka ɗeezu dàalɗoma foloi laawu negelein.

⁶³ Ti ɗeni zeini, ti ɗeni loni,
wele, nà ɗa ti dàalɔzu ta-wuyeiti su.

⁶⁴ Ee, Gooɗo GALAGI, ti zo
eɗevelei ti keeni la ga ze.

⁶⁵ Da ti-yii zasa ti ɗoozu,
naa ɗa a ɗe ga da-voovooi ti va.

⁶⁶ Da da-yiigaawanai vile ti volu,
è ti-ma zuwu ɗaalewe eteai zu, ee, Gooɗo GALAGI!

4

Zeluzalme ɗoloɗologa

¹ Leeni be deɗemu! Zanugi ɗoikaiga!
Zanu kitei la mo volozu!
Kotu naɗegaiti ti vazaga
taazuwe peleiti su.

² Leeni be mu, Siyɔn lointi ti vizɔgai,

ti-zuɲɛgi vizɔni zanugi va,
ta zoo ti ɟaalu ga pɔlɔ ligii zɔngɔi nɔ,
digɪ lo nui kpɛɛai?

³ Anɛɛ koveiti ta da niimi lo

ti-lointi da.

Kɛɛ nà-nuɓuseiti kɛɛvɛ eɟɛ maawɔingaalala loun
deei,

eɟɛ saa wɔnigi é tevebai zu.

⁴ Kpɔɔle wɔin doun ɲɛgiti nɛgiti kataga
ti-laagoozuɓeti ba.

Doungoiti ta daamianigi ɟaizieu, zu,
nu la ná, é va ɟɛ dɔ daalaa ɟila kpala veezu ti ya.

⁵ Niiti ti ɟɛni daamii nɛɛnɛ golai wosu,
naati ta loozu ga fikɛvalasui taazuɓɛ peleiti su.
Niiti ti kulasui woni ani vagoiti pɛ saama,
naati ta kpogagiti suvelɛsu.

⁶ Nà-nuɓuseiti ta-ɟakagiti suwɔɔlɔvɛ gola
é leve Sɔdome nuiti ta-vaagaaazagiti ba,
nii é bezɛɟeleni gaazulooma laa ɟila daawu,
nu la yeevɔɔɟuni ba.

⁷ Siyɔn ɟundigiiiti ti ɲadeni, é leve kobe kolegi va,
ti-ɟɔlɔgi ɟole é leve nɔnɔi va.

Ti-ɓusei va é leve kpɔɔɔi va.

Ti-ɟaazuɓɛ da volo é leve kɔtu zɔngɔ baagi va daa ga
safiilegi.

⁸ Ti maavɛ leida é leve kpakpaligii va,
nu la mɔ ɟwɛɛsu ɟaazu ti va taazuɓɛ.

Ti-ɟɔlɔgi ɟataga ti-ɟaeiti ba,
ti-ɟɔlɔgi vɔa ti ma eɟɛ gulu vɔɔi.

⁹ Niiti ti zaazu ga boɟa zɔkpɔi, naati undaanɛɛvɛ
é leve naati ba, niiti ti zaazu ga pului,
ti vɔɔzu, ti ɟana,
mazɔlɔ ti valagɛ kpala ga aniiti ma.

10 Doun deeiti ti ga maawɔingaa nuiti,
ti da ti-lointi gili digii zu,
ti ge ti ve ga daamianigi
kidaaviligi zu é zeelini nà-nuɔuseiti ma.

11 Gɔɔgɔ GALAGI zeelia ná-ziiɣaawanai ɣwe ma,
é ná-ziiɣaawana wolai laaɓadɔa,
é abui ɣaazoni Siyɔn,
naa ma wuulaagiti pe galani.

12 Eteai zu masagiti ta nu nɔpe
ge la ɓena zoo é va la da,
ga yeeta, pile ɔɓɓɔ nui, nii é ga gi zili nui
a la le Zeluzaleme ga peɓela veleiti.

13 Naa ɣeeve ná-GALA goo wo nuiti ta-ɣotoi ma vaa
zu,
ta ná-zalaɣa ɣula nuiti ta-vaagaaaza golaiti,
niiti ti telebo nuiti
ma ɲamai vuuni náve.

14 Kele niizu ta levesu taazuve
egɛ gaazuɣole nua,
ti ɣɔzɔai ga ɲamai
eyesu nu la zooga é va vɔɔɣu ta-zegɛi va.

15 Ta ɓainsu ti ma ga: «À lɔu li, kɔzɔba nuiti!
A lɔu li, à lɔu li, à mina vɔɔɣu gi va!»
Siegi zu ti velazu la ɣana, ti da leveteeve ziiti saama,
ta ɣeezu ti ma: «À mina zei ve!»

16 Gɔɔgɔ GALAGI ɓɔɣɔi ɣa é ti zuvazani,
é la pɔ é va ti ɣaa mɔnɔ.
Ti la ɣeni unfema veeni zalaɣa ɣula nuiti be,
ɓaa ti va kewola wɔɓɔiti beɓezei.

17 Gi-ɣaazuve yeni nɔ ɓɔɓɔzu de,
gi da kpɔbai maaɓɔun fuun.

Gi ɣeni gá-ɣɔɔɔgi zeizuve, gi da wele zii ta luɔɔ,
é la vaani é va gi ɣizo.

18 Gi zili nuiti ti ɣeni gi-ɣɔɔɔ vo gaiziezu,
gi la mɔ ɣeni zieziestu taazuve.
Gá-eteai ɣana be, gá-voloiti daazeelia,
gi-ɣaaɓelagi zeelia.

19 Gi bee nuiti gola zuvileni,
é leve koɣei va geezuve.
Ti ɣeni gi beezu gizeiti ma,
ti ɣeni seikpegi beezu gi ɣaizie vai zu teuebaiti su.

20 Gá-masagi, nii ɔɔɔɔ GALAGI gulɔi ziɛni ma, nii
gá-eteai ɣeni zea,
ti naa zoni ga ta-valiiti,
tama naa ɣa gi ɣeni ɣeezu ma:
«Gá ye ná-niinigi wu, gi gá-eteai zie zii ɣiligiti
saama.»

21 Wa zoo wo ɣoozunɛ, Edome nuɓuseiti,
waɪti wo zeini Use yooi zu!
Kele tukpɔɣaaleve daawɔi ɣa zeelizu balaa wo ma,
ma loɔi ɣa wo zo, wo maɓnakai ɣula!

22 Siyɔn nuɓuseiti, wo-zalai laazeelia,
nu la mɔ lia ga de duɔla zu pe.
Kele doun da, Edome, Maligii ɣa da-vaagaaaza golaiti
salazu,
toɣa da-ɣotoiti kula keɛma.

5

Nuɓuseiti ti ɓɔɓai ta-maanɛɛ woori

1 ɔɔɔɔ GALAGI, ɣize naa zu, nii seeliai gi ma.
Wele, é gá-baaɣulamai vete.

2 Gá-yooi vea taɣiligaani zea,
gá-veleiti ti ve weɛinti zea.

³ Gi gɛa ga podointi, kɛɛgɛ la gi vɛ,
gi-leeni ti gɛ egɛ poanzaiti.

⁴ Gá gɛena gá-dɛi ɓɔlea, kɛni gi geya ga walii,
kɛni gi gá-gɔvi vɔɔi geya pɛ, gi va sɔlɔɔ.

⁵ Gi nimiza nuiti ta gi volu,
gi ɓɔɓa, doogɔ ge la gi vɛ.

⁶ Gi yeezeini Ezipete yooi vɛ,
ta Asiili vele, gi va daami wo gá-vului zu.

⁷ Gi-gɛeni ti kotoi gɛeni, kɛɛ ti la mɔ ná,
gá gɛ niina gi ta-vaagaaaza golai ma gɛsɔi zegɛzu.

⁸ Duɔiti ta zeini gi unda,
kɛɛ nu nɔpɛ ge la gi gɛlazu ti ya.

⁹ Nii a kɛ gi daamianigi zɔlɔɔ, gi-un ka gɛɛzu é yɛ su,
gá gɔmisu nu ɓulugi ma tevebai zu, bogɛ zɔkpɔi ti
ya.

¹⁰ Gi-gɔɓgi ɗa gɛla egɛ gá gɛ fuulu zu,
pului ná-kpɔidai vɛ.

¹¹ Ti anzanuiti koloɗoloni Siyɔn,
ta anza ɓeaiti Zuda laa wolaiti su.

¹² Ti kundigɛiti kpadɔni gului ma ga ti-yeeiti,
ti la gɛni unfeni kɛwola wɔɓɔiti ma ga tago ɓalaa.

¹³ Nu niineiti ti gɛni ani ziga gɔtui zegɛzu,
zunu loungoiti ti gɛni loozu gulu gɛsɔiti bu.

¹⁴ Kɛwolaiti ti loogɔga unpilɛ faiti ba,
nu niineiti ti loogɔga ta-wuye loo vaiti ba.

¹⁵ Koozunɛ la mɔ gi-yiimavɛ.

Gi gɛni kuai wosu ga koozunɛɛi, naa valiboga ga
gaazuɗilii.

¹⁶ Lɛbiya wɔɓɓgi gɛlaa gi unba.
Gi maanɔgɔa, mazɔlɔɔ gi kotoi gɛa!

¹⁷ Ungo, ni gi-yii gɛ ɓɔɓzu,
ni gi-gaazuvɛti ti vɛvɛ ma,

¹⁸ naa lɔzeivɛ Siyɔn goloɗolo fai va,

miná ɟa niina koveiti ti zieziesu ná.

¹⁹ Kɛɛ ɗɔun ɗa, Ɔɔɔɟɔ GALAGI, ɗa masadai ɟɛɛzu
eyɛsu ɟɔ,

ɗa-masa kpɔkpɔgi ɟa ná sienɔpɛ su.

²⁰ Leeni vaa zu ɗa yeema gi ma eyɛsu ɟɔ?

Leeni vaa zu ɗa ɟɛɛ gi va eyɛsu sugooza?

²¹ Ɔɔɔɟɔ GALAGI, gi ɟaagale ma è ɔɔ pelei, gá ɟale
ma!

Gá-voloiti niine, eɟɛvelei é ɟɛni la mɔungi!

²² Da gi ɔili ya nei gaamazu ga ɟite ɓaa?

Da yiiɟaawana nei gi ma, da ge leve ɓaa?

GALA Daawoo Z_{ευει}
Portions of the Holy Bible in the Toma language of
Guinea
Des portions de la Sainte Bible dans la langue de la
Guinée Toma

copyright © 2023 Pioneer Bible Translators and The Bible Society in
Guinea-Conakry

Language: Toma

Translation by: Pioneer Bible Translators

Texte copyright © 2023 Traducteurs Pionniers de la Bible et Alliance
Biblique en Guinée.

Cette œuvre est mise à disposition selon les termes de la Licence Creative
Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification
4.0 International.

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in
any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2025-07-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 8 Jul 2025 from source files
dated 9 Jul 2025

95f995fa-1e05-5170-a262-d0f7dabeeddf